

Research Paper

Factors affecting the Reducing drug discovery: A case study of Saravan Border regiment

Abolfazl Pourmanafi^{a*}, Abdollatif Karevani^b, Amanollah Tamandehro^c, Alireza Adeli^d

^a Department of Information, Amin Police University, Tehran, Iran

^b Department of Sociology, Shiraz University, Shiraz, Iran

^c Department of Anthropology, Iranshahr Province University, Iranshahr, Iran

^d Department of Command and Management, Amin Police University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

drugs, security, threat, smuggling, Saravan border regiment

Received:

25, March, 2023

Received in revised form:

07, June, 2023

Accepted:

20, June, 2023

pp.1-22

Narcotics and related crimes are one of the most important threats to human society in the whole world. The present research has been conducted in this direction with the aim of studying and investigating the factors affecting drug discovery in the Saravan Border Regiment. The present research is based on descriptive-analytical methodology and is of a mixed type. A small part of the survey was done using a researcher-made questionnaire. The qualitative part of the theme analysis was done using in-depth interviews. Using the enumeration method, 128 people were selected in the quantitative part and 13 people were selected as the sample size until theoretical saturation was reached in the qualitative part. Based on the findings obtained from the research, the priority of the impact of the 4 dimensions of the research is the political dimension, economic dimension, social dimension, and cultural dimension. In the political dimension, "border security" with an average of 6.742, in the economic dimension, "high unemployment rate" with an average of 5.160, in the social dimension, "interaction with military institutions" with an average of 5.281, and in the cultural dimension, "cultivation between people's strata" They had the most influence with an average of 4.266. According to the findings of the research, it can be said that several factors have an effect on the discovery of drugs and their smuggling, which is necessary considering the identification of some of these factors; To organize and improve executive planning and to increase drug detections in the Saravan border regiment to provide a suitable platform to achieve this goal.

Citation: Pourmanafi, A., Karevani, A., Tamandehro, A., Adeli, A.(2023). Factors affecting the Reducing drug discovery: A case study of Saravan Border regiment. *Journal of Border Science and Technology*, 12 (2), 1-22.

 <http://dor.net/dor/20.1001.1.25384090.1402.12.2.4.5>

*. Corresponding author (Email: a.pourmanafi@gmail.com)

Extended Abstract

Introduction

The drug phenomenon has long been a national issue in our country, and in recent years, it has taken on wide dimensions in terms of social, economic, and cultural aspects, as well as public security. Since Iran is located in the neighborhood of drug-producing countries and is the main transit point for shipments and convoys of these drugs, it is considered a suitable market for drug consumption. The import of drugs from the east and southeast of Iran to transfer them to the world markets, especially Europe, as well as domestic consumption, are among the most important factors of insecurity and crisis in this region of the country. The root of most of the problems that arise inside the country should be found in the borders. One factor that threatens order and security is the phenomenon of trafficking, especially drug trafficking, which, due to its special conditions, can play a significant role in creating insecurity and social anomalies in the country.

Methodology

The present study is based on descriptive-analytical methodology and is based on quantitative-qualitative research. The statistical population of the present study included members of the Saravan City Security Council, senior officers of the Saravan Border Regiment, The retary of the Anti-Narcotics Coordination Council, the Chief of Anti-Narcotics Police, the Military Prosecutor's Office, the Deputy

Border Operations and Head of Border Counter Narcotics Department Sistan and Baluchestan. Using the census method, 128 people in the quantitative section and 13 people were selected as the sample size until the theoretical saturation in the qualitative section was reached.

Results and discussion

Based on the findings obtained from the research, the priority of the impact of the 4 dimensions of the research is the political dimension, economic dimension, social dimension, and cultural dimension. In the political dimension, "border security" with an average of 6.742, in the economic dimension, "high unemployment rate" with an average of 5.160, in the social dimension, "interaction with military institutions" with an average of 5.281, and in the cultural dimension, "cultivation between people's strata" They had the most influence with an average of 4.266.

Also, The results of the research showed that among the influential factors in the political dimension, border security, dealing with drug smugglers, and paying more attention to border points have a greater impact on the discovery of drugs in the field under study. The results of the research showed that among the factors affecting the economic dimension, the high unemployment rate in the region, the profit rich in drugs and the extent of poverty have a greater impact on the discovery of drugs. The results of the research showed that among the

influential factors in the social dimension, interaction with military institutions, the use of local confidants and the network of sources and informants, and the disproportion of crime and punishment have an impact and are more important in the discovery of drug in the field under study. The results of the research, in this case, showed that among the effective factors in the cultural dimension, culture building between people's strata, creating cultural infrastructure, and looking at smuggling as an anti-value have a greater impact on drug discoveries.

Conclusion

According to the findings of the research, it can be said that several factors have an effect on the discovery of drugs and their smuggling, which is necessary considering the identification of some of these factors; To organize and improve executive planning and to increase drug detections in the Saravan border regiment to provide a suitable platform to achieve this goal.

Considering the results and the factors that have had the most impact, it is necessary to organize and reform the executive planning and provide a suitable basis for increasing drug detection in the Saravan Border Regiment to achieve this importance.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

عوامل مؤثر بر کشف مواد مخدر: مطالعه موردی هنگ مرزی سراوان

ابوالفضل پورمنافی^۱ - گروه اطلاعات، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران

عبدالطیف کاروانی - گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

امان‌الله تمندرو - گروه مردم‌شناسی، دانشگاه ولایت ایرانشهر، ایرانشهر، ایران

علیرضا عادل - گروه فرماندهی و مدیریت دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران

چکیده

مواد مخدر و جرائم وابسته به آن یکی از مهم‌ترین تهدیدهای جامعه بشری در تمام دنیا به حساب می‌آید. پژوهش حاضر در همین راستا و باهدف مطالعه و بررسی عوامل مؤثر بر کشفیات مواد مخدر در هنگ مرزی سراوان انجام شده است. روش‌شناسی تحقیق حاضر توصیفی-تحلیلی از نوع ترکیبی بوده است. بخش کمی از نوع پیمایش و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته انجام شده و بخش کیفی از نوع تحلیل مضمون و با استفاده از مصاحبه عمیق انجام گرفته است. جامعه آماری در بخش کمی با بهره‌گیری از روش تمام شماری به تعداد ۱۲۸ نفر و در بخش کیفی ۱۳ نفر تا رسیدن به اشباع نظری به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. بر اساس یافته‌های به‌دست آمده از تحقیق، اولویت تأثیرگذاری ابعاد ۴ گانه تحقیق به ترتیب شامل: بعد سیاسی، بعد اقتصادی، بعد اجتماعی و بعد فرهنگی است. در بعد سیاسی «امنیت مرزها» با میانگین ۶/۷۴۲، در بعد اقتصادی «نرخ بالای بیکاری» با میانگین ۵/۱۶۰، در بعد اجتماعی «تعامل با نهادهای نظامی» با میانگین ۵/۲۸۱ و در بعد فرهنگی «فرهنگ‌سازی بین اقشار مردم» با میانگین ۴/۲۶۶ بیشترین تأثیرگذاری را داشتند. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان گفت که عوامل متعددی بر کشف مواد مخدر و قاچاق آن اثرگذار می‌باشند که ضروری است با توجه به شناسایی برخی از این عوامل؛ نسبت به سازمان‌دهی و اصلاح برنامه‌ریزی اجرایی اقدام و در زمینه افزایش کشفیات مواد مخدر در هنگ مرزی سراوان بستر مناسبی را در جهت رسیدن به این مهم فراهم سازد.

اطلاعات مقاله

واژگان کلیدی:

مواد مخدر، امنیت، تهدید، قاچاق، هنگ مرزی سراوان.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۱/۰۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۳/۱۷

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۳/۳۰

صص. ۲۲-۱

استناد: پورمنافی، ابوالفضل؛ کاروانی، عبدالطیف؛ تمندرو، امان‌الله و عادل، علیرضا. (۱۴۰۲). عوامل مؤثر بر کشف مواد مخدر: مطالعه موردی هنگ مرزی سراوان. مجله علوم و فنون مرزی، ۱۲ (۲)، ۱-۲۲.

<http://dor.net/dor/20.1001.1.25384090.1402.12.2.4.5>

مقدمه

قاچاق مواد مخدر یکی از مسائل پیچیده اجتماعی عصر حاضر است که زمینه‌ساز بروز بسیاری از آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی است. این پدیده نه تنها امنیت فرد، بلکه امنیت ملی جامعه را هدف قرار می‌دهد، در صورتی که با قاچاق مواد به صورت مطلوب برخورد نشود، جامعه با چالش‌های متعددی مواجه می‌شود و از سوی دیگر نیاز هست که عوامل اثرگذار در کشف قاچاق مواد مخدر مورد واکاوی و شناسایی قرار گیرند تا برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مطلوب‌تر اتخاذ گردد. همچنین می‌توان گفت که تأثیر منفی قاچاق مواد مخدر با توجه به افزایش فناوری‌های نوین و گسترش تعاملات جهانی میان دولت‌های مختلف موجب شده است تا آثار برخی از جرائم (مانند قاچاق مواد مخدر) محدود به مرزهای کشور محل وقوع نباشد (Forbord & Gaon, 2005: 34).

مواد مخدر و جرائم وابسته به آن یکی از مهم‌ترین تهدیدها و آسیب‌های اجتماعی جوامع و دولت‌ها از جمله جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود که خود منشاء تولید بسیاری از بزه‌ها و کجروی‌های اجتماعی است (ترابی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۱۴). اطلاعاتی که در گزارش جهانی مواد مخدر سال ۲۰۱۹ عرضه شد بیان‌کننده مقیاس پیچیدگی بی‌سابقه در بازار تجارت جهانی مواد مخدر است از سوی دیگر بزرگ‌ترین مناطق تولید این نوع مواد مخدر نیز در جهان در منطقه «هلال طلایی» واقع در جنوب آسیا یعنی کشورهای افغانستان و پاکستان مستقر می‌باشند، شدت فرآیند عرضه و تقاضا در این مناطق و نیز اختلاط قومی در شهرهای مرزی کشورهای افغانستان و پاکستان، نوعی مافیای منطقه‌ای را به وجود آورده و تمرکز باندها و شبکه‌های تولید، تبدیل، ترانزیت و توزیع مواد مخدر را موجب گردیده است (بختیاری و همکاران، ۱۴۰۱: ۶۸).

پدیده مواد مخدر از دیرباز در کشور ما به‌عنوان یک مسأله ملی مطرح بوده و در سال‌های اخیر از نظر اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و نیز امنیت عمومی ابعاد گسترده‌ای به خود گرفته است. ایران از آنجاکه در همسایگی کشورهای تولیدکننده مواد مخدر قرار گرفته و نیز گذرگاه اصلی عبور محموله‌ها و کاروان‌های انتقال این مواد بوده و نیز بازار مناسبی برای مصرف مواد مخدر محسوب می‌شود، بیش از هر کشور دیگری نیازمند سیاست‌گذاری و اتخاذ راهبردهای مؤثر سرکوب، درمان و پیشگیری که هدف آن کاهش هزینه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ناشی از عرضه و تقاضای مواد مخدر در سطح داخلی است، می‌باشد (لریان، ۱۳۹۶: ۱۰).

ورود مواد مخدر از شرق و جنوب شرق ایران برای انتقال آن به بازارهای جهانی به‌ویژه اروپا و همچنین مصرف داخلی در ردیف مهم‌ترین عوامل ناامنی و بحران در این منطقه از کشور است. ریشه بخش عمده‌ای از مشکلاتی که در داخل کشور بروز پیدا می‌کند را بایستی در مرزها جستجو کرد (احمدی پور و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵). یکی از عوامل تهدیدکننده نظم و امنیت، پدیده قاچاق به‌ویژه قاچاق مواد مخدر است که با توجه به شرایط خاص خود می‌تواند نقش بسزایی در ایجاد ناامنی و ناهنجاری‌های اجتماعی در کشور داشته باشد (عارفی مسکونی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۵۷)؛ و در چهار دهه اخیر یکی از دغدغه‌ها و مشکلات پیچیده مسئولین دولتی، انتظامی و سیاسی بوده است. بدون شک این واقعیت انکارناپذیر را بایستی مدنظر قرار داد که دشمن با اطلاعات و مطالعات جامع و کاملی به میدان و عرصه فرهنگی پا نهاده است و با مشخص نمودن استان سیستان و بلوچستان و مناطق مستعد آن به‌عنوان پایگاه اولیه طرح‌ریزی اهداف خود، وارد عمل شده است.

اخبار، اطلاعات، قراین و شواهد موجود بیانگر این واقعیت است که تجارت و قاچاق مواد مخدر یک پدیده سازمان‌یافته و دارای مدیریت مشخص مالی می‌باشد که دامنه فعالیت آن در مرزهای جنوب شرقی کشور با حمایت استخبار جهانی گسترش یافته است. اگرچه عملیات مستمر نیروهای مرزبانی و انتظامی در هنگ مرزی سراوان نشان از برخورد جدی و جلوگیری از ورود، حمل‌ونقل و توزیع آن دارد، لیکن به دلیل گستردگی همه‌جانبه این معضل، عملیات‌های مرزبانی

انجام گرفته در حذف کامل این پدیده ناهنجار کافی نبوده و متأسفانه کماکان با ورود مواد مخدر مواجه و در حوزه کشف آن با مشکلاتی روبرو هستیم تا آنجا که طبق آمار زیر از سال ۹۵ تا به امروز، به دلایل مختلف شاهد کاهش کشفیات مواد مخدر بوده‌ایم.

بر اساس آمار ارائه شده در بولتن خبری هنگ مرزی، میزان مواد مخدر کشف شده در سال ۱۳۹۵ برابر با ۳۶ تن و ۳۷۶ کیلو، در سال ۱۳۹۶ برابر با ۳۳ تن و ۲۲۱ کیلو، در سال ۱۳۹۷ برابر با ۱۶ تن و ۷۸۲ کیلو و در سال ۱۳۹۸ برابر با ۱۶ تن و ۵۴۸ کیلو بوده است که در راستای مبارزه با این پدیده تعداد زیادی از کارکنان یا به درجه رفیع شهادت نائل آمده‌اند یا مجروح شده‌اند. با توجه به اطلاعات موجود، در منطقه مرزی سراوان شرایط به گونه‌ای است که انتظار می‌رود ادامه روند موجود چالش‌هایی برای نهادهای مرتبط به‌ویژه برای فرماندهی مرزبانی و مردم منطقه ایجاد نماید؛ بنابراین بررسی عوامل گوناگون تأثیرگذار بر کاهش کشفیات مواد مخدر از اهمیت خاصی برخوردار است.

بدین ترتیب، قاچاق مواد مخدر هزینه‌های بالایی برای استان سیستان و بلوچستان و همچنین هزینه‌ها و آسیب‌های مالی و اجتماعی فراوانی برای کشور جمهوری اسلامی ایران ایجاد نموده است. در صورت انجام این تحقیق می‌توان به شناخت کامل و دقیقی از عوامل تأثیرگذار در کشفیات مواد مخدر دست پیدا نمود که این امر می‌تواند در افزایش کشفیات و پایین آمدن هزینه‌های مبارزه با مواد مخدر و همچنین تأثیر مثبت آن بر عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مؤثر واقع شود. با عنایت به اینکه فرماندهی انتظامی کل کشور و در تابعیت آن فرماندهی مرزبانی جمهوری اسلامی ایران در امر مبارزه با مواد مخدر نیازمند برقراری ارتباط و تعامل با سایر سازمان‌های مسئول می‌باشد لذا این تحقیق می‌تواند در این زمینه بستر مناسبی را در جهت رسیدن به این مهم فراهم سازد. در صورت عدم انجام این تحقیق اقدامات دستگاه‌های مرتبط با مبارزه با مواد مخدر به‌صورت جزیره‌ای انجام شده که می‌تواند منجر به کاهش کشفیات مواد مخدر و آثار سوء اجتماعی، اقتصادی و... در منطقه، استان و حتی کشور گردد.

از طرفی مطالعه عناوین تحقیقات انجام شده در داخل کشور نشان می‌دهد؛ تاکنون مطالعات اندکی به بررسی تأثیر عوامل مؤثر بر کشفیات مواد مخدر در جامعه هدف این پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته است، از جمله این عوامل تأثیرگذار می‌توان به سیاست‌های نظام، دخالت‌های سازمان‌های مختلف در اجرای مأموریت هنگ، دخالت‌های سرویس‌های اطلاعاتی بیگانه و ... اشاره کرد. شناخت دقیق عوامل و اتخاذ سیاست‌هایی مناسب برای مقابله با آن‌ها، از اهداف استراتژیک مدیریت در سازمان‌های جوامع مختلف است؛ بنابراین تحقیق حاضر به دنبال پاسخگویی به این سؤال اصلی است که عوامل مؤثر در کشفیات مواد مخدر در حوزه استحفاظی هنگ مرزی سراوان کدام‌اند؟

پژوهش‌های اندکی در داخل و خارج از کشور در مورد نحوه کشفیات مواد مخدر و عوامل تأثیرگذار بر آن، انجام شده که در برخی از پژوهش‌ها به‌صورت مستقیم به این موضوع پرداخته شده و در برخی از این پژوهش‌ها به‌صورت غیرمستقیم و به‌عنوان یک علت و تأثیر آن بر سایر متغیرها مورد بررسی قرار گرفته است؛ در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

ذکی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «چرخه توسعه نیافتگی، قاچاق و تشدید امنیت مرزی در استان سیستان و بلوچستان» به این موضوع پرداخته‌اند. یافته‌های تحقیق نشان داد که مواردی همچون فقدان عدالت اجتماعی، عدم پایداری امنیت، پدیده قاچاق کالا، عدم تعادل‌های فضایی و جغرافیایی، ناپایداری سکونت و جمعیت، کاهش مشارکت‌های سیاسی و توسعه سیاسی، افزایش خشونت‌های سیاسی و فعالیت‌های تروریستی، همسایگی با کشورهای توسعه نیافته و ناامن بر چرخه توسعه و امنیت ناحیه تأثیر گذاشته‌اند.

بختیاری و همکاران (۱۴۰۱)، پژوهشی با عنوان «الگوی راهبردی کشف علمی جرائم مواد مخدر» انجام داده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان داد که در الگوی کشف علمی جرائم ابعاد زیادی در محیط داخلی و خارجی مؤثر خواهد بود که

عبارت‌اند از زیرساخت‌ها، تعاملات بین کنشگران داخلی و خارجی، قوانین و مقررات در محیط خارجی و اشراف اطلاعاتی، جرائم سازمان‌یافته، مرز، اقدامات مقابله‌ای و رصد مواد شیمیایی پیش‌ساز در محیط داخلی ایفای نقش می‌کنند. کریمی و همکاران (۱۴۰۰)، پژوهشی با عنوان «راهبردهای جرم‌یابی جرائم سازمان‌یافته مواد مخدر» انجام داده‌اند. نتایج نشان داد اشراف اطلاعاتی زمینی و هوایی در مرزها می‌توانند تأثیر بسزایی در مقابله با قاچاق مواد مخدر از مرزها را داشته باشند. همچنین مهم‌ترین نتایج این راهبردها شامل تقویت ساختار پلیس، افزایش بودجه عملیاتی، اشراف اطلاعاتی، هوشمندسازی و سنجش‌ازدور، تقویت دیپلماسی پلیسی و مرزی، طرح‌ریزی عملیات‌های برون‌مرزی، ایجاد مجتمع‌های ویژه قضائی مبارزه با مواد مخدر، ارتقاء اثربخشی اقدامات نظارتی و کنترلی و تقویت آموزش و اقدامات پیشگیرانه است.

افضلی و همکاران (۱۳۹۸)، پژوهشی با عنوان «چالش‌ها و ظرفیت‌های نواحی مرزی شرق کشور در مقابله با قاچاق مواد مخدر» انجام داده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که چالش مرزها و نواحی شرقی کشور در ارتباط با قاچاق مواد مخدر در درجه نخست اقتصادی و بیشتر شدن دامنه فقر و بیکاری و درجه بعد، عوامل سیاسی، اجتماعی و طبیعی است. همچنین مهم‌ترین ظرفیت‌های اقتصادی مرزهای شرقی بازارچه‌های مرزی، تجارت خارجی، ظرفیت‌های گردشگری، کشاورزی و معادن است.

نوجوان (۱۳۹۸)، پژوهشی با عنوان «ایرادهای قانون مبارزه با مواد مخدر و تأثیر سو آن بر پیشگیری انتظامی از جرائم مواد مخدر» انجام داده است. ضمن طرح انتقادات وارد بر قانون مبارزه با مواد مخدر به متناسب نبودن جریمه نقدی به‌عنوان مجازات این نوع جرائم اشاره نموده و با توجه به سود حاصله از ارتکاب این نوع جرائم به این نتیجه رسید که قانون فعلی بازدارندگی لازم را ندارد و این امر کارایی مبارزه با جرائم و پیشگیری از جرم را کاهش داده است.

فرریل و کامپشن^۱ (۲۰۲۱)، پژوهشی تحت عنوان «امنیت مرز: یک رابطه ایدئولوژیک» انجام داده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد که اصول حاکم بر امنیت مرزی یک کشور تحت تأثیر وضعیت‌های ایدئولوژیک مسلط آن کشور قرار دارد که منجر به تأثیر قابل‌توجهی بر وضعیت شهروندان یک کشور نیز می‌شود و در نتیجه اقدامات امنیتی مرزی به سمت حمایت از اقتصاد یا امنیت شهروندان کشیده می‌شود. کارا^۲ (۲۰۱۹)، مقاله‌ای با عنوان «استراتژی مدیریت مرزی اتحادیه اروپا» انجام داده است. نویسنده در این پژوهش به این نتیجه دست پیدا کرد که تمرکز اصلی اروپا در دو مقوله امنیت و آزادی می‌باشد و به دنبال شناسایی یک سری از آسیب‌های مرکزی بوده تا عملیات مشترک اتحادیه اروپا را در زمینه این آسیب‌ها معین کند. گراولا^۳ (۲۰۱۸)، پژوهشی تحت عنوان «سیاست، زمان، مکان و نگرش نسبت به امنیت مرزی ایالات متحده و مکزیک» انجام داده است. یافته‌ها هم به زمان و هم مکان، همراه با نگرش‌های سیاسی در سطح فردی، به‌عنوان عوامل اصلی شکل‌دهنده نگرش نسبت به امنیت مرزی ایالات متحده و مکزیک اشاره می‌کنند. ورگو^۴ و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «فناوری پهباد: انواع، برنامه‌های کاربردی و تحولات آینده» به این نتیجه دست یافته‌اند که در آینده‌ای نه‌چندان دور، پهپادها به‌طور فزاینده‌ای در دسترس عموم قرار خواهند گرفت و برای اهداف مجرمانه به‌خصوص مبارزه با مواد مخدر مورد استفاده قرار خواهند گرفت. هرسی^۵ (۲۰۱۲)، به تأثیر رفتار نظام‌مند ضابطان دادگستری در کشف علمی جرائم پرداخته و اقدام سیستماتیک را راه موفقیت در کشف علمی جرم معرفی می‌کند. به نظر او نیروهای پلیس باید برای کشف و تحقیق هر جرم خاص، برنامه و الگوی مشخصی داشته باشند.

1. Ferrill & Campion

2. Carrera

3. Gravelle

4. Vergouw

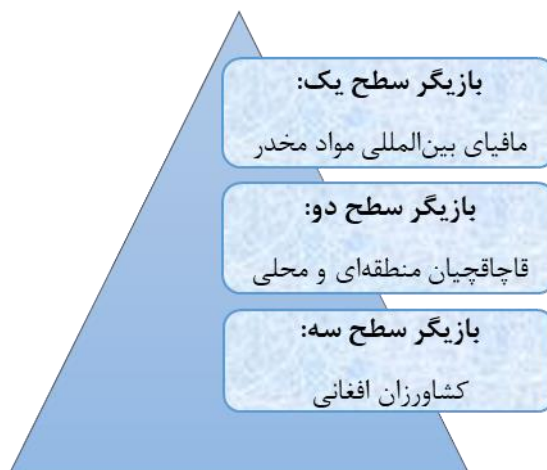
5. Hersey

در سال‌های اخیر مطالعات تقریباً زیادی در ارتباط با قاچاق مواد مخدر انجام شده است و در این مطالعات عوامل مرتبط با قاچاق مواد مخدر مورد شناسایی و آزمون قرار گرفته است و تأثیرگذاری عوامل متعددی مورد بررسی قرار گرفته است. پژوهش حاضر از این جهت با این مطالعات وجه اشتراک دارد و در همین راستا انجام شده است؛ اما پژوهش حاضر دارای وجوه متمایز زیادی می‌باشد که یکی از وجوه متمایز این پژوهش به میدان مورد مطالعه یعنی استان سیستان و بلوچستان و حوزه استحفاظی هنگ مرزی سراوان برمی‌گردد که پژوهش‌های بسیار اندکی در این حوزه انجام گرفته است یا حتی می‌توان گفت که پژوهشی انجام نشده است که در دسترس اجتماع علمی و عموم مردم قرار گیرد. از سوی دیگر می‌توان به روش‌شناسی ترکیبی و شناسایی و دسته‌بندی عوامل اثرگذار بر کشفیات مواد مخدر به عوامل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در این پژوهش به‌عنوان یکی دیگر از وجوه متمایز اشاره کرد که در سایر پژوهش‌ها کمتر با این رویکرد انجام گرفته است. پس در پژوهش حاضر به بررسی عوامل مؤثر بر کشفیات مواد مخدر در حوزه استحفاظی هنگ مرزی سراوان پرداخته و باهدف شناخت کامل و دقیقی از عوامل تأثیرگذار در کشفیات مواد مخدر، نسبت به بررسی و آسیب‌شناسی ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی پرداخته شده است.

مبانی نظری

ژئوپلیتیک مواد مخدر

تولید انحصاری تریاک در افغانستان و تجارت جهانی آن دارای چنان ساختار شبکه‌ای، گسترده و پیچیده‌ای است که می‌توان از آن با نام ژئوپلیتیک مواد مخدر یاد کرد. برخی از شاخص‌های این عرصه ژئوپلیتیکی عبارت‌اند از: گردش مالی سه هزار میلیارد دلاری این صنعت و سود خالص ۵۰۰ میلیارد دلاری آن، وجود یک ساختار شبکه‌ای جهانی و بازیگرانی در سه سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی، وجود سازمان‌های مافیایی بین‌المللی به‌عنوان اصلی‌ترین بازیگران این صنعت پرسود، مداخله برخی کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در تداوم کشت و تولید مواد مخدر، استفاده از این ابزار برای تهدید امنیت ملی ایران و ناامنی در مرزهای شرقی، شکست دولت افغانستان و سازمان‌های بین‌المللی در مبارزه با کشت تریاک، کشت تریاک به‌عنوان منبع مالی اصلی گروه‌های تروریستی چون القاعده و طالبان و درنهایت نقش تولید و تجارت مواد مخدر در افغانستان به‌عنوان مهم‌ترین عامل تداوم بی‌ثباتی سیاسی و ناامنی در افغانستان. به اعتقاد نگارندگان، مهم‌ترین مانع ایجاد ثبات و برقراری امنیت در افغانستان در سال‌های اخیر تولید و تجارت مواد مخدر در آن کشور است و حتی در چشم‌انداز آینده نیز این وضعیت همچنان تداوم خواهد داشت (زررقانی و رضوی‌نژاد، ۱۳۹۱: ۶-۵).

شکل ۱. بازیگران ژئوپلیتیک مواد مخدر، منبع: (زررقانی و رضوی‌نژاد، ۱۳۹۱: ۶)

رویکردهای مبارزه با مواد مخدر در بُعد انتظامی

این رویکردها را می‌توان به دو رویکرد جرم‌شناسی و رویکرد عملیاتی تقسیم کرد.

هدف رویکرد جرم‌شناسی الف) مقابله با کشت و تولید مواد مخدر، ب) مقابله با ورود و حمل و ترانزیت مواد مخدر، ج) مقابله با توزیع مواد مخدر و د) مقابله با مصرف می‌باشد (غُنْجی، ۱۳۹۱: ۲۸).

سوداگران مواد مخدر در راه رسیدن به اهداف خود از هیچ کوششی دریغ نمی‌کنند و هر روز در صدد استفاده از روش‌های نوین‌تر جاسازی در حمل و ترانزیت مواد مخدر هستند؛ بنابراین روشن است که نیروهای مبارزه با مواد مخدر باید از آموزش‌های تخصصی موردنیاز و شناخت روش‌های مورد استفاده قاچاقچیان و نحوه برخورد با آنان برخوردار باشند تا بتوانند به موقع وارد عمل شوند و اقدامات لازم را برای شناسایی و دستگیری قاچاقچیان و کشف مواد مخدر به عمل آورند. توسعه فناوری‌های علمی جدید در حوزه امنیت، باعث ناامن شدن محیط ارتکاب جرم و بالا رفتن ضریب ایمنی پلیس در جهان شده است؛ اما تجربه نشان داده است که مأموران باتجربه و زبده، اغلب با بهره‌گیری از تجربیات و دانش خود توانسته‌اند با اجرای عملیات متنوع، هزاران تن از عناصر اصلی قاچاق مواد مخدر را همراه با ده‌ها و بلکه صدها تن مواد مخدر دستگیر کنند و به دست قانون بسپارند (غُنْجی، ۱۳۸۲: ۲۱). انجام هر فعالیت پلیسی در امر مبارزه با مواد مخدر در قلمرو هر سرزمینی که باشد از جهت شکلی از سه نوع کلی: انتظامی، اطلاعاتی و تاکتیکی یا ترکیبی از آن‌ها خارج نیست؛ البته هریک از حالت‌های مزبور دارای مصادیقی هستند که تنوع و گستردگی ابعاد انتظامی مبارزه با مواد مخدر را نشان می‌دهد و به دنبال آن وظایف برنامه‌ریزی ستادی و تهیه و تدوین طرح‌ها و خط‌مشی‌های انتظامی به‌منظور دستیابی به هدف‌های کلان، اهمیت مبارزه را دوچندان می‌کند (غُنْجی، ۱۳۸۲: ۱۸).

رویکرد عملیاتی به سه دسته قابل تقسیم است که عبارت‌اند از: الف) عملیات انتظامی، ب) عملیات اطلاعاتی و ج) عملیات تاکتیکی (شبه‌نظامی)؛

الف) عملیات انتظامی: این شیوه عملیات به‌صورت دائم و مقطعی توسط مأموران مبارزه با مواد مخدر با استفاده از آموزش‌های تخصصی، امکانات و تجهیزات پلیسی و بهره‌گیری از تجربیات سال‌ها خدمت در مبارزه با مواد مخدر انجام می‌پذیرد که اهم آن عبارت است از:

- بازرسی بدنی افراد مشکوک به حمل مواد مخدر؛
- چهره‌زنی و شناسایی عوامل حمل و توزیع؛
- بازرسی وسایل نقلیه و کشف جاسازی‌ها؛
- بازرسی وسایل همراه مسافران؛
- پاک‌سازی نقاط آلوده از وجود توزیع‌کنندگان و مصرف‌کنندگان؛
- عکس‌برداری و رادیولوژی از عناصر مشکوک به حمل به روش بلع و انباری؛
- استفاده از دستگاه‌های x-Ray برای تشخیص جاسازی در اثاثیه و بار مسافران؛
- بهره‌گیری از سگ‌های مواد یاب در کشف جاسازی‌های مواد مخدر؛
- اجرای عملیات گشت در حوزه استحفاظی هر منطقه به‌ویژه نقاط آلوده.

ب) عملیات اطلاعاتی: هر نوع اقدامی علیه قاچاقچیان مواد مخدر، بدون بهره‌گیری از اخبار پرورش‌یافته و اطلاعات دقیق، کورکورانه به دام حریف افتادن است؛ بنابراین یکی از مهم‌ترین اقدامات در مبارزه با مواد مخدر، فعالیت‌های اطلاعاتی است. با بهره‌گیری از این اقدامات اطلاعاتی، می‌توان بدون تلفات انسانی در شبکه‌های تهیه، حمل و ترانزیت مواد مخدر نفوذ کرد. اهم اقدامات اطلاعاتی به شرح ذیل است:

❖ شناسایی باندهای تهیه و توزیع مواد مخدر؛

- ❖ عامل یا مخبرگیری از عناصر تهیه و توزیع برای نفوذ در باندها و شبکه‌ها؛
- ❖ نفوذ در شبکه‌های حمل و توزیع و ترانزیت؛
- ❖ اجرای عملیات تعقیب و مراقبت؛
- ❖ ردزنی و ردیابی؛
- ❖ بازرسی خودرو، نفر، محموله‌ها و نقاط ثابت؛
- ❖ تهیه شناسنامه اطلاعاتی.

ج) عملیات تاکتیکی (شبه‌نظامی): این نوع عملیات به منظور شکل آن، بیشتر در برخورد با عناصر ورود مواد مخدر در شرق کشور و با استفاده از انواع سلاح‌های نیمه سنگین در مناطق کویری یا کوهستانی مورد استفاده قاچاقچیان صورت می‌گیرد و به طور خلاصه در این نوع عملیات‌ها، نیروها با شناخت و ردزنی مسیرهای تردد کاروان‌ها و گروه‌های قاچاق مواد مخدر با اجرای کمین به مقابله علیه آن‌ها می‌پردازند. نمونه این عملیات‌ها به شرح ذیل است (غنجدی، ۱۳۹۱: ۲۷).

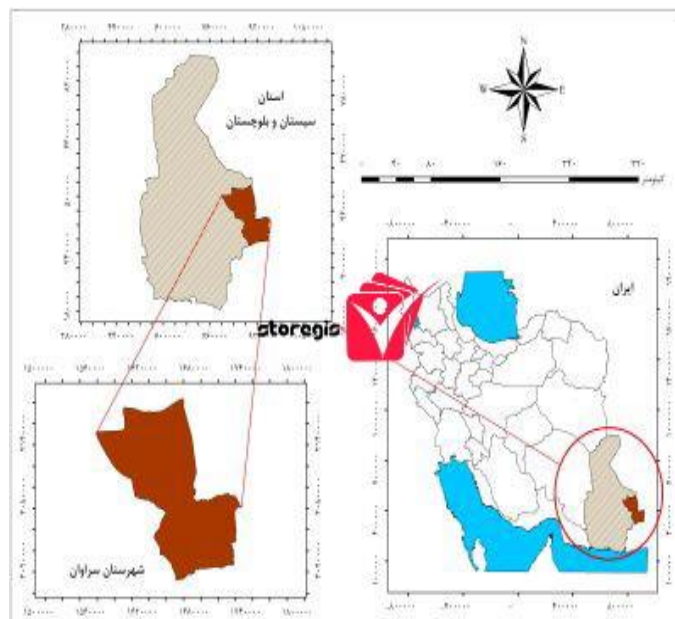
- ❖ اجرای گشت و کمین در مناطق مشکوک به تردد گروه‌های قاچاق مواد؛
- ❖ درگیر شدن با قاچاقچیان و کاروان‌های مسلح مواد مخدر؛
- ❖ پاک‌سازی مناطق آلوده از حیث تردد قاچاقچیان برای تهیه آذوقه و دریافت طلب‌های ناشی از معامله مواد مخدر (غنجدی، ۱۳۸۲: ۱۷).

آسیب‌ها و تهدیدهای مرزی

تهدیدهای مرزی با توجه به موقعیت کشورها و شرایط و فضای پیرامونی و داخلی متفاوت است و می‌تواند شامل مواردی از قبیل: تهدیدهای امنیتی؛ تهدیدهای سیاسی؛ تهدیدهای اقتصادی؛ تهدیدهای فرهنگی؛ تهدیدهای انواع قاچاق (کالا، مواد مخدر، انسان، سوخت، دارو، سلاح و ...) باشد (قوام‌ملکی، ۱۳۸۹: ۲۵). برای تدوین استراتژی و اتخاذ سیاست‌های راهبردی و کاربردی جهت مقابله با تهدیدهای مرزی، اولین گام شناخت منابع تهدید می‌باشد. با توجه به گستره جغرافیایی، طولانی بودن مرزها، تعدد همسایگان و موقعیت ژئوپلیتیکی، منشأ و منابع تهدید مرزها می‌تواند متعدد و متنوع باشد. از این رو مهم‌ترین منابع و بستری که تهدیدهای مترتب مرزی (در انواع مختلف) از آن‌ها منشأ می‌گیرند عبارت‌اند از: طولانی بودن مرزها و تعدد همسایگان و تنوع محیطی اعم از طبیعی و انسانی؛ مرزهای تحمیلی و تداخل قومی- فرهنگی با کشورهای هم‌جوار؛ توسعه‌نیافتگی مناطق پیرامونی و مرزی؛ چالش‌ها و اختلافات زیست‌محیطی و منابع طبیعی؛ موقعیت ویژه ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی مرزها؛ روند تحولات و تغییرات نظام‌های سیاسی کشورهای هم‌جوار؛ اوضاع نامساعد و بی‌ثباتی کشورهای هم‌جوار؛ علایق و استراتژی‌های قدرت‌ها نسبت به منطقه موردنظر؛ جهانی شدن و تحول در کارکرد مرزها؛ عدم استراتژی مناسب و منسجم در مدیریت مرزی کشورها (اخباری، نامی، ۱۳۸۸: ۴۱).

محدوده مورد مطالعه

لازم به ذکر است که موقعیت جغرافیایی شهرستان سراوان در نقشه، ۶۲ درجه و ۲۰ دقیقه طول جغرافیایی و ۲۷ درجه و ۲۲ دقیقه عرض جغرافیایی می‌باشد. این شهرستان حدود ۲۳۸۸۰ کیلومتر مربع مساحت داشته که حدود ۱۵/۲ درصد از مساحت کل کشور را شامل می‌شود. شهرستان سراوان با مساحت ۱۶۰۹۶ کیلومتر مربع دارای ۸ دهستان بنام‌های گشت، حومه، ناهوک، جالق، کله‌گان، کوهک و اسفندک، کشتگان، بم‌پشت می‌باشد و مردم این شهرستان با گویش بلوچی صحبت می‌کنند. این شهرستان ۳۸۴ کیلومتر مرز مشترک با کشور پاکستان داشته، در خاور بلوچستان واقع است و از شمال غرب به خاش، از غرب به ایرانشهر، از شرق و جنوب شرقی به کشور پاکستان و قسمتی از جنوب به شهرستان سرباز محدود می‌شود. نقشه محدوده مورد مطالعه در تصویر زیر آمده است

شکل ۲. نقشه و موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و به لحاظ ماهیت در زمره تحقیقات آمیخته (کیفی-کمی) است که در بخش کیفی مصاحبه‌ای با کارشناسان و خبرگان انجام و تحلیل کیفی متناسب صورت گرفت. در بخش کمی پژوهش، برای بررسی عوامل مؤثر بر کشفیات مواد مخدر در همه ابعاد، پرسشنامه محقق ساخته توسط کارشناسان و صاحب نظران تکمیل و نتایج آن به صورت کمی بررسی شد. مطالعه حاضر در دو بخش کیفی و کمی و از طریق مصاحبه عمیق و پرسشنامه محقق ساخته انجام شده است؛ که جامعه آماری این پژوهش به تناسب مراحل انجام تحقیق، شامل دو بخش بود. در بخش کیفی، از ۱۳ نفر از خبرگان نظامی و قضایی استان سیستان و بلوچستان، جهت شناسایی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر کشفیات مواد مخدر، بهره گرفته شد. جامعه مورد مطالعه پژوهش حاضر در بخش کمی شامل ۱۲۸ نفر از نخبگان از جمله اعضای شورای تأمین شهرستان سراوان، افسران ارشد ستاد و تابعه هنگ مرزی سراوان، دبیر شورای هماهنگی، رئیس اداره و رئیس پلیس مبارزه با مواد مخدر استان سیستان و بلوچستان، دادسرای نظامی و معاون عملیات مرزبانی استان سیستان و بلوچستان است. روش نمونه‌گیری در بخش تحقیق کیفی از نوع نمونه‌گیری هدفمند بوده است و در بخش کمی از نوع نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده شده است. روایی پرسشنامه بر اساس روایی یا اعتبار صوری مورد آزمون قرار گرفت؛ بر این اساس پرسشنامه محقق ساخته توسط چند متخصص مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت و میزان آن در همه شاخص‌ها بالای ۰/۷ شد. در این پژوهش تحلیل داده‌ها در بخش کیفی با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA انجام شده و مضامین اصلی و فرعی که سؤالات پرسشنامه را در بخش کمی می‌سازند از متن مصاحبه ۱۳ نفر از خبرگان مرتبط با موضوع تحقیق استخراج شده‌اند. لذا در بخش کمی، روش تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از تکنیک‌های آماری توصیفی و تحلیل شاخص‌ها از طریق آزمون‌های دوجمله‌ای و فریدمن در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS25 انجام شده است.

یافته‌ها

متن مصاحبه ۱۳ نفر از خبرگان نظامی و قضایی استان سیستان و بلوچستان به نرم‌افزار MAXQDA وارد شده و مضامین اصلی و فرعی به شرح زیر استخراج شدند:

جدول ۱. مضامین فرعی مرتبط با مضمون اصلی عوامل سیاسی

مضمون اصلی	مضامین فرعی
عوامل سیاسی اثرگذار بر کشفیات مواد مخدر	مقوله‌های وجود نگاه غیر سیستمی
	ناآگاهی از سیاست‌ها
	سیاست‌گذاری نامناسب
	تداخل وظایف متولیان
	همراهی نکردن مردم با سیاست‌ها
	نبود برنامه عملیاتی
	فاقد اعتبار بودن سیاست‌ها
	عدم اجرای سیاست‌های تعیین شده
	همکاری گروه‌های معاند
	موازی کاری بین نیروهای مستقر در مرز
	استفاده از پتانسیل طوایف و سران آن
	جدیت و توجه بیشتر به نقاط مرزی
	توافقات دیپلماتیک بین کشورها،
	جلوگیری از تأمین مالی تروریسم
	امنیت مرزها
	تولید فراوان مواد مخدر در پاکستان
	برخورد با قاچاقچیان کلان
تعاملات سازنده با کشورهای همسایه	
به‌روزرسانی قوانین حاکم	
عدم همگرایی ساکنین سیاسی	

مطابق با جدول ۱، برای «عوامل سیاسی»، مضامین وجود نگاه غیر سیستمی، ناآگاهی از سیاست‌ها، سیاست‌گذاری نامناسب، تداخل وظایف متولیان، همراهی نکردن مردم با سیاست‌ها، نبود برنامه عملیاتی، فاقد اعتبار بودن سیاست‌ها، عدم اجرای سیاست‌های تعیین شده، همکاری گروه‌های معاند، موازی کاری بین نیروهای مستقر در مرز، استفاده از پتانسیل طوایف و سران آن، جدیت و توجه بیشتر به نقاط مرزی، توافقات دیپلماتیک بین کشورها، جلوگیری از تأمین مالی تروریسم، امنیت مرزها، تولید فراوان مواد مخدر در پاکستان، برخورد با قاچاقچیان کلان، تعاملات سازنده با کشورهای همسایه، به‌روزرسانی قوانین حاکم و عدم همگرایی ساکنین سیاسی استخراج شدند.

جدول ۲. مضامین فرعی مرتبط با مضمون اصلی عوامل اقتصادی

مضمون اصلی	مضامین فرعی
عوامل اقتصادی اثرگذار بر کشفیات مواد مخدر	فقر
	رونق فعالیت‌های اقتصادی
	عدم توسعه‌یافتگی
	سودآوری قاچاق مواد مخدر
	نبود زیرساخت اقتصادی
	سود سرشار مواد مخدر
	بیکاری
	افزایش هزینه‌های دولت
	افزایش درآمد نامشروع
	صدمه به اشتغال مولد
	فراهم شدن فساد مالی
	رونق کشاورزی
رشد صنعت و ایجاد اقتصاد پویا	

مطابق با جدول ۲، برای «عوامل اقتصادی»، مضامین فقر، رونق فعالیت‌های اقتصادی، عدم توسعه‌یافتگی، سودآوری قاچاق مواد مخدر، نبود زیرساخت اقتصادی، سود سرشار مواد مخدر، بیکاری، افزایش هزینه‌های دولت، افزایش درآمد نامشروع، صدمه به اشتغال مولد، فراهم شدن فساد مالی، رونق کشاورزی، رشد صنعت و ایجاد اقتصاد پویا استخراج شدند.

جدول ۳. مضامین فرعی مرتبط با مضمون اصلی عوامل اجتماعی

مضمون اصلی	مضامین فرعی
عوامل اجتماعی اثرگذار بر کشفیات مواد مخدر	فقدان عدالت اجتماعی
	افزایش بی‌حد جمعیت
	عدم تناسب جرم و مجازات
	تشویق و مشارکت مردم
	استفاده از شبکه‌های مجازی
	آگاه‌سازی خانواده‌ها
	مطلع کردن افراد ساکن مرز از قوانین
	بهره‌گیری از ظرفیت علما و اساتید دانشگاه
	استفاده از معتمدین محلی
	تعامل مردم با هنگ مرزی
	آگاه‌سازی مردم
	عامل با نهادهای نظامی
گسترش سازمان‌های مردم‌نهاد	

مطابق با جدول ۳، برای «عوامل اجتماعی»، مضامین فقدان عدالت اجتماعی، افزایش بی‌حد جمعیت، عدم تناسب جرم و مجازات، تشویق و مشارکت مردم، استفاده از شبکه‌های مجازی، آگاه‌سازی خانواده‌ها، مطلع کردن افراد ساکن مرز از قوانین، بهره‌گیری از ظرفیت علما و اساتید دانشگاه، استفاده از معتمدین محلی، تعامل مردم با هنگ مرزی، آگاه‌سازی مردم، تعامل با نهادهای نظامی و گسترش سازمان‌های مردم‌نهاد استخراج شدند.

جدول ۴. مضامین فرعی مرتبط با مضمون اصلی عوامل فرهنگی

مضمون اصلی	مضامین فرعی
عوامل فرهنگی اثرگذار بر کشفیات مواد مخدر	بالا بردن سطح سواد همگانی
	توزیع بسته‌های فرهنگی در مدارس
	آموزش در مدارس
	شناساندن مضرات مواد مخدر
	سست بودن مبانی اعتقادی
	بی‌سرپرستی خانواده زندانیان
	بهداشت و سلامت جامعه
	تغییر ارزش‌ها
	گسترش اعتیاد
	ایجاد زیرساخت‌های فرهنگی
	نگاه به قاچاق به‌عنوان ضد ارزش
حرمت شرعی قاچاق	
بحران‌های خانوادگی	

مطابق با جدول ۴، برای «عوامل فرهنگی»، مضامین بالا بردن سطح سواد همگانی، توزیع بسته‌های فرهنگی در مدارس، آموزش در مدارس، شناساندن مضرات مواد مخدر، سست بودن مبانی اعتقادی، بی‌سرپرستی خانواده زندانیان،

بهداشت و سلامت جامعه، تغییر ارزش‌ها، گسترش اعتیاد، ایجاد زیرساخت‌های فرهنگی، نگاه به قاچاق به‌عنوان ضد ارزش، حرمت شرعی قاچاق و بحران‌های خانوادگی استخراج شدند. تعدادی از مضامین فرعی استخراج شده به دلیل هم‌پوشانی با سایر مضامین فرعی حذف شدند و در بخش کمی مضامین باقی‌مانده مورد قضاوت ۱۲۸ نفر از افراد شرکت‌کننده در پژوهش قرار گرفتند.

جدول ۵. جمع‌بندی نتایج مصاحبه با خبرگان نظامی و قضایی استان سیستان و بلوچستان

ردیف	مقوله‌های فرعی	مضمون اصلی	مضامین فرعی
۱	تعاملات سازنده با کشورهای همسایه		
۲	توجه بیشتر به نقاط مرزی		
۳	به‌روزرسانی و اصلاح قوانین حاکم		
۴	تداخل وظایف متولیان و سیاست‌گذاری نامناسب در امر مبارزه با مواد مخدر		
۵	امنیت مرزها	عوامل سیاسی	۱۰
۶	برخورد با قاچاقچیان مواد مخدر		
۷	عدم اجرای سیاست‌های تعیین شده		
۸	موازی کاری بین نیروهای مستقر در مرز		
۹	استفاده از پتانسیل طوایف و سران آن‌ها		
۱۰	تشدید مبارزه با مواد مخدر		
۱۱	بیکاری		
۱۲	سود سرشار از مواد مخدر		
۱۳	ایجاد اقتصاد پویا		
۱۴	فراهم شدن فساد مالی	عوامل اقتصادی	۸
۱۵	صدمه به اشتغال مولد		
۱۶	فقر		
۱۷	رونق کشاورزی		
۱۸	نبود زیرساخت‌های اقتصادی		
۱۹	استفاده از معتمدین محلی و شبکه منابع و مخبرین		
۲۰	بهره‌گیری از ظرفیت علما و آموزش و پرورش		
۲۱	آگاه‌سازی خانواده‌ها		
۲۲	استفاده از شبکه‌های مجازی	عوامل اجتماعی	۸
۲۳	عدم تناسب جرم و مجازات		
۲۴	فقدان عدالت اجتماعی		
۲۵	گسترش سازمان‌های مردم‌نهاد		
۲۶	تعامل با نهادهای نظامی		
۲۷	اعتیاد به مواد مخدر		
۲۸	ایجاد زیرساخت‌های فرهنگی		
۲۹	نگاه به قاچاق به‌عنوان ضد ارزش	عوامل فرهنگی	۷
۳۰	بی‌سرپرستی خانواده‌های زندانیان و معدومین مواد مخدر		
۳۱	فرهنگ‌سازی بین اقشار مردم		
۳۲	تغییر ارزش‌ها		
۳۳	شناساندن مضرات مواد مخدر به مردم		

بررسی و رتبه‌بندی عوامل اثرگذار

نتایج آزمون فریدمن برای گویه‌ها و ابعاد پرسشنامه کمی در جدول‌های ۶ تا ۱۰ آمده است:

جدول ۶. نتایج آزمون فریدمن - پرسشنامه کمی، بعد سیاسی

اولویت تأثیرگذاری	میانگین رتبه‌ها	بعد سیاسی
۱	۶/۷۴۲	امنیت مرزها
۲	۶/۴۸۴	برخورد با قاچاقچیان مواد مخدر
۳	۶/۳۸۳	توجه بیشتر به نقاط مرزی
۴	۵/۹۴۹	تعاملات سازنده با کشورهای همسایه
۵	۵/۶۲۵	تشدید مبارزه با مواد مخدر
۶	۵/۵۶۶	به‌روزرسانی و اصلاح قوانین حاکم
۷	۴/۷۷۷	موازی کاری بین نیروهای مستقر در مرز
۸	۴/۷۲۳	تداخل وظایف متولیان و سیاست‌گذاری نامناسب در امر مبارزه با مواد مخدر
۹	۴/۵۷۴	عدم اجرای سیاست‌های تعیین شده
۱۰	۴/۱۷۶	استفاده از پتانسیل طوایف و سران آن‌ها
	۱۲۸	حجم نمونه
	۱۳۹/۷۶۱	آماره کای دو
	۰/۰۰۰	مقدار معناداری آزمون

با توجه به نتایج جدول ۶ و مقدار معنی‌داری آزمون فریدمن (۰/۰۰۰)، این آزمون معنی‌دار شده است بنابراین می‌توان گفت میانگین رتبه‌های حداقل دو عامل اختلاف معنی‌دار دارند. از نظر پاسخ‌دهندگان «امنیت مرزها» با میانگین رتبه ۶/۷۴۲ بیشترین تأثیرگذاری و «استفاده از پتانسیل طوایف و سران آن‌ها» با میانگین رتبه ۴/۱۷۶ کمترین تأثیرگذاری را در بین عوامل مربوط به بعد سیاسی دارند.

جدول ۷. نتایج آزمون فریدمن - پرسشنامه کمی، بعد اقتصادی

اولویت تأثیرگذاری	میانگین رتبه‌ها	بعد اقتصادی
۱	۵/۱۶۰	نرخ بالای بیکاری
۲	۵/۱۴۸	سود سرشار از مواد مخدر
۳	۴/۶۳۷	فقر
۴	۴/۴۱۰	نبود زیرساخت‌های اقتصادی
۵	۴/۳۸۳	صدمه به اشتغال مولد
۶	۴/۳۵۵	ایجاد اقتصاد پویا
۷	۴/۲۸۹	فراهم شدن فساد مالی
۸	۳/۶۱۷	رونق کشاورزی
	۱۲۸	حجم نمونه
	۵۴/۲۵۳	آماره کای دو
	۰/۰۰۰	مقدار معناداری آزمون

با توجه به نتایج جدول ۷ و مقدار معنی‌داری آزمون فریدمن (۰/۰۰۰)، این آزمون معنی‌دار شده است بنابراین می‌توان گفت میانگین رتبه‌های حداقل دو عامل اختلاف معنی‌دار دارند. از نظر پاسخ‌دهندگان «نرخ بالای بیکاری» با میانگین

رتبه ۵/۱۶۰ بیشترین تأثیرگذاری و «رونق کشاورزی» با میانگین رتبه ۳/۶۱۷ کمترین تأثیرگذاری را در بین عوامل مربوط به بعد اقتصادی دارند.

جدول ۸: نتایج آزمون فریدمن - پرسشنامه کمی، بعد اجتماعی

اولویت	میانگین رتبه‌ها	بعد اجتماعی
۱	۵/۲۸۱	تعامل با نهادهای نظامی
۲	۵/۲۳۴	استفاده از معتمدین محلی و شبکه منابع و مخبرین
۳	۴/۵۸۶	عدم تناسب جرم و مجازات
۴	۴/۵۴۳	آگاه‌سازی خانواده‌ها
۵	۴/۲۷۷	بهره‌گیری از ظرفیت علما و آموزش‌وپرورش
۶	۴/۱۷۲	فقدان عدالت اجتماعی
۷	۴/۰۳۵	گسترش سازمان‌های مردم‌نهاد
۸	۳/۸۷۱	استفاده از شبکه‌های مجازی
	۱۲۸	حجم نمونه
	۵۶/۵۶۶	آماره کای دو
	۰/۰۰۰	مقدار معناداری آزمون

با توجه به نتایج جدول ۸ و مقدار معنی‌داری آزمون فریدمن (۰/۰۰۰)، این آزمون معنی‌دار شده است بنابراین می‌توان گفت میانگین رتبه‌های حداقل دو عامل اختلاف معنی‌دار دارند. از نظر پاسخ‌دهندگان «تعامل با نهادهای نظامی» با میانگین رتبه ۵/۲۸۱ بیشترین تأثیرگذاری و «استفاده از شبکه‌های مجازی» با میانگین رتبه ۳/۸۷۱ کمترین تأثیرگذاری را در بین عوامل مربوط به بعد اجتماعی دارند.

جدول ۹: نتایج آزمون فریدمن - پرسشنامه کمی، بعد فرهنگی

اولویت	میانگین رتبه‌ها	بعد فرهنگی
۱	۴/۲۶۶	فرهنگ‌سازی بین اقشار مردم
۲	۴/۱۰۲	ایجاد زیرساخت‌های فرهنگی
۳	۴/۰۳۹	نگاه به قاچاق به‌عنوان ضد ارزش
۴	۳/۹۸۸	بی‌سرپرستی خانواده‌های زندانیان و معدومین مواد مخدر
۵	۳/۹۶۵	شناساندن مضرات مواد مخدر به مردم
۶	۳/۸۸۳	اعتیاد به مواد مخدر
۷	۳/۷۵۸	تغییر ارزش‌ها
	۱۲۸	حجم نمونه
	۶/۳۱۶	آماره کای دو
	۰/۳۸۹	مقدار معناداری آزمون

با توجه به نتایج جدول ۹ و مقدار معنی‌داری آزمون فریدمن (۰/۳۸۹)، این آزمون معنی‌دار نشده است بنابراین میانگین رتبه عامل‌های مربوط به بعد فرهنگی اختلاف معنی‌دار ندارند.

جدول ۱۰. نتایج آزمون فریدمن - پرسشنامه کمی، ابعاد

اولویت	میانگین رتبه‌ها	ابعاد
۱	۳/۱۹۵	بعد سیاسی
۲	۳/۰۱۲	بعد اقتصادی
۳	۲/۸۵۹	بعد اجتماعی
۴	۲/۳۵۲	بعد فرهنگی
	۱۲۸	حجم نمونه
	۴۳/۲۳۰	آماره کای دو
	۰/۰۰۰	مقدار معناداری آزمون

با توجه به نتایج جدول ۱۰ و مقدار معنی‌داری آزمون فریدمن (۰/۰۰۰)، این آزمون معنی‌دار شده است بنابراین می‌توان گفت میانگین رتبه‌های حداقل دو بعد اختلاف معنی‌دار دارند. از نظر پاسخ‌دهندگان «بعد سیاسی» با میانگین رتبه ۳/۱۹۵ بیشترین تأثیرگذاری و «بعد فرهنگی» با میانگین رتبه ۲/۳۵۲ کمترین تأثیرگذاری را در بین سایر عوامل دارند.

بحث

در پژوهش حاضر تلاش شده است تا با استفاده از پژوهش ترکیبی به موضوع بسیار مهم عوامل مؤثر بر کشفیات مواد مخدر در هنگ مرزی سراوان پرداخته شود و به اهداف پژوهش با توجه نوع پرسش با استفاده از روش کیفی و کمی پرداخته شده است. یکی از پرسش‌های پژوهش در مورد عوامل مؤثر در کشفیات مواد مخدر در هنگ مرزی سراوان، در بعد سیاسی بوده است. نتایج پژوهش نشان داد که در میان عوامل اثرگذار در بعد سیاسی، امنیت مرزها، برخورد با قاچاقچیان مواد مخدر و توجه بیشتر به نقاط مرزی تأثیرگذاری بیشتری بر کشفیات مواد مخدر در میدان مورد مطالعه دارند. یکی دیگر از پرسش‌های پژوهش در ارتباط با عوامل مؤثر در کشفیات مواد مخدر در هنگ مرزی سراوان، در بعد اقتصادی بوده است. نتایج پژوهش نشان داد که در میان عوامل اثرگذار در بعد اقتصادی، نرخ بالای بیکاری در منطقه، سود سرشار از مواد مخدر و گستردگی فقر تأثیرگذاری بیشتری بر کشفیات مواد مخدر دارند.

سؤال دیگر پژوهش به شناسایی عوامل اجتماعی تأثیرگذار بر کشفیات مواد مخدر در هنگ مرزی سراوان مربوط بوده است. نتایج پژوهش نشان داد که در میان عوامل اثرگذار در بعد اجتماعی، تعامل با نهادهای نظامی، استفاده از معتمدین محلی و شبکه منابع و مخبرین و عدم تناسب جرم و مجازات تأثیرگذاری و از اهمیت بیشتری در کشفیات مواد مخدر در میدان مورد مطالعه دارند. یکی دیگر از سؤالات پژوهش در ارتباط با عوامل مؤثر در کشفیات مواد مخدر در هنگ مرزی سراوان، در بعد فرهنگی بوده است. نتایج پژوهش در این مورد نشان داد که در میان عوامل مؤثر در بعد فرهنگی، فرهنگ‌سازی بین اقشار مردم، ایجاد زیرساخت‌های فرهنگی و نگاه به قاچاق به‌عنوان ضد ارزش تأثیرگذاری بیشتری بر کشفیات مواد مخدر دارند. به‌صورت کلی در مورد این چهار عامل می‌توان گفت که اولویت تأثیرگذاری و اهمیت این عوامل به این صورت هست: بعد سیاسی، بعد اقتصادی، بعد اجتماعی و بعد فرهنگی.

نتایج پژوهش نشان داد که از نظر سیاسی عوامل متعددی بر کشفیات مواد مخدر تأثیرگذار می‌باشند که مهم‌ترین این عوامل عبارت‌اند از افزایش امنیت مرزها، برخورد مطلوب با قاچاقچیان مواد مخدر، توجه بیشتر به نقاط مرزی و تعاملات سازنده با کشورهای همسایه. در سایر پژوهش‌ها نیز به برخی از این عوامل پرداخته شده است و از این نظر نتایج پژوهش حاضر هم‌راستا با نتایج سایر پژوهش‌ها می‌باشد. در پژوهش بختیاری و همکاران (۱۴۰۱)، به این نتیجه دست پیدا کردند

که از این عوامل کوثر در کشفیات؛ تعاملات بین کنشگران داخلی و خارجی می‌باشد که نتایج آن هم‌راستا با نتایج پژوهش حاضر می‌باشد. در پژوهش کریمی و همکاران (۱۴۰۰)، به عامل تقویت دیپلماسی پلیسی و مرزی در کشف مواد مخدر و مقابله با جرائم مواد مخدر اشاره شده است. در بعد اقتصادی عوامل همانند نرخ بالای بیکاری، سود سرشار از مواد مخدر و گستردگی فقر و نبود زیرساخت‌های اقتصادی از اهمیت بیشتری برخوردار بوده‌اند. نتایج پژوهش افضلی و همکاران (۱۳۹۸) نیز در همین راستا می‌باشد و در این پژوهش به این نتیجه رسیدند که چالش مرزها و نواحی شرقی کشور در ارتباط با قاچاق مواد مخدر درجه نخست اقتصادی و بیشتر شدن دامنه فقر و بیکاری می‌باشد. در پژوهش نوجوان (۱۳۹۸) نیز به عامل سود سرشار از ترانزیت مواد مخدر اشاره شده است. نتایج پژوهش نشان داد که در بعد فرهنگی عواملی همانند فرهنگ‌سازی بین اقشار مردم، ایجاد زیرساخت‌های فرهنگی، نگاه به قاچاق به‌عنوان ضد ارزش از اهمیت بیشتری برخوردار می‌باشند. در پژوهش کریمی و همکاران (۱۴۰۰) نیز به برخی از این عوامل فرهنگی پرداخته شده است و از این نظر با نتایج پژوهش حاضر هم‌راستا می‌باشد. یافته‌های پژوهش مذکور نشان داد که عامل اقدامات نظارتی و کنترلی و تقویت آموزش و اقدامات پیشگیرانه نقش زیادی در جرم‌یابی جرائم مرتبط با مواد مخدر دارد. از نظر اجتماعی عواملی همانند تعامل با نهادهای نظامی، استفاده از معتمدین محلی و شبکه منابع و مخبرین و عدم تناسب جرم و مجازات از اهمیت بیشتری برخوردار می‌باشند. نتایج پژوهش کریمی و همکاران (۱۴۰۰) در همین راستا می‌باشد و به عامل تقویت دیپلماسی پلیسی و مرزی به‌عنوان یکی از عوامل اثرگذار دیگر در مورد جرم‌یابی جرائم مرتبط با مواد مخدر اشاره کرده است.

نتیجه‌گیری

در پایان می‌توان گفت که مواد مخدر یکی از تهدیدهای علیه امنیت ملی قلمداد می‌شود. تروریسم در واقع یکی از مولودهای مواد مخدر است. در جوامع امروزی تروریسم درگیری‌هایی را به وجود می‌آورد که هیچ‌گاه قابل کنترل نیست و کشورهایی که درگیر این مسئله هستند به راحتی به سمت ناامنی و بی‌ثباتی کشیده می‌شوند. (نارکو تروریسم) گروه‌های شورشی و مسلح غیرقانونی باید راهی برای استمرار حاکمیت و تأمین مالی خود در مناطق تحت کنترل پیدا کنند. یکی از روش‌های کسب درآمد، قاچاق مواد مخدر است. لذا گروه‌های مسلح غیرقانونی و شورشیان از اخذ مالیات یا حتی از مدیریت فعالیت‌های جنایی سازمان‌یافته بخصوص در بحث قاچاق مواد مخدر درآمد کسب می‌کنند. همچنین می‌توان گفت که هراندازه بر مشارکت اقتصادی و سیاسی و اجتماعی مردم افزوده شود، انگیزه‌های کسب درآمدهای غیرقانونی و پیوستن به گروه‌های مخالف نظام پایین خواهد آمد. بر اساس مفروض این تحقیق اولاً هراندازه بر مشارکت اقتصادی و سیاسی و اجتماعی مردم افزوده شود، برقراری امنیت پایدار قابل حصول‌تر خواهد بود و انگیزه‌های کسب درآمدهای غیرقانونی و پیوستن به گروه‌های مخالف نظام پایین خواهد آمد. ثانیاً ایجاد زمینه‌های مشارکت اجتماعی، سیاسی و اقتصادی از طریق ایجاد رابطه بهتر بین مردم و نهادهای حکومتی باعث ارتقاء امنیت در مناطق مرزی این استان خواهد شد.

با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهادهای زیر از جمله اصلی‌ترین راهبردهای برون‌رفت از وضعیت فعلی هست:

❖ در بعد اقتصادی سود سرشار از قاچاق مواد مخدر به‌عنوان عاملی مهم عنوان گردید. انسان ذاتاً به دنبال فرصت‌هایی است که با کمترین کار بیشترین نتیجه را در کوتاه‌ترین زمان به دست آورد و این فرصت با توجه به وضعیت خاص مناطق مرزی سراوان و وسوسه‌انگیز بودن سود حاصل از قاچاق مواد مخدر فراهم می‌باشد. در این زمینه پیشنهاد می‌گردد در جرایم محلی و شبکه‌های استانی به‌صورت پیوسته و گسترده مجازات قاچاقچیان مواد مخدر به معرض

نمایش درآمده و مستندات آموزشی از مصاحبه با قاچاقچیان دستگیرشده، در دسترس عموم قرار گیرد تا تفکر هزینه و مجازات سنگین با تفکر سود آسان جایگزین گردد.

❖ بر اساس یافته‌های تحقیق ناشی از جمع‌آوری داده‌ها معاملات سازنده، فراهم کردن زمینه اقدام مشترک و تمرکز بر فعالیت‌های اطلاعاتی پنهان و تشکیل شورای هماهنگی اطلاعات به صورت منظم، بین یگان‌های نظامی، انتظامی و امنیتی مستقر در منطقه یکی از عوامل بسیار مؤثر در تحقق این هدف خواهد بود.

❖ در نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش، تعامل با نهادهای نظامی به عنوان یکی از عوامل مهم عنوان گردید. با توجه به حضور یگان‌های مختلف نظامی و انتظامی در مناطق مرزی سراوان از جمله هنگ مرزی، انتظامی سراوان و قرارگاه منطقه‌ای سپاه، پیشنهاد می‌گردد با برگزاری جلسات هماهنگی، تفاهم‌نامه‌ای در این خصوص تنظیم و با اجرای آزمایشات مشترک با رفع نقایص و معایب احتمالی نسبت به ارتقاء هماهنگی‌های برون‌سازمانی، اقدام گردد.

❖ امنیت مرزها یکی از مهم‌ترین یافته‌های حاصل از پژوهش می‌باشد تقویت، تجهیز و توسعه یگان‌ها و مکانیزه کردن سیستم‌های کنترلی و تمرکز بر فعالیت‌های اطلاعاتی به منظور کنترل مرزها و مبادی ورودی یک از عوامل مؤثر در کشف مواد مخدر خواهد بود. در این زمینه پیشنهاد می‌گردد کماکان موضوع تقویت مرز و یگان‌های مرزی از بعد زیرساخت‌های زیستی به عنوان یکی از اولویت‌های فراجا قرار گرفته و ضمن شناسایی کمبودهای موجود در مناطق مرزی نسبت به رفع آن‌ها اقدام لازم صورت پذیرد.

تقدیر و تشکر

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند، از کلیه خبرگان و اساتیدی که با نظر خود بر غنای این پژوهش افزودند کمال تشکر و قدردانی را داشته باشند.

منابع

- (۱) احمدی‌پور، زهرا؛ حیدری موصلو، طهمورث و میرجلالی، اکبر. (۱۳۹۰). تبیین عوامل ناامنی در جنوب شرق ایران. *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ۲ (۲۷)، ۴۴-۱۳.
- (۲) افضل، رسول؛ ذکی، یاشار و طباطبایی، عباس. (۱۳۹۸). چالش‌ها و ظرفیت‌های نواحی مرزی شرق کشور در مقابله با قاچاق مواد مخدر. *فصلنامه علوم و فنون مرزی*، ۸ (۳)، ۴۶-۲۳.
- DOR: 20.1001.1.25384090.1398.8.4.2.9
- (۳) اخباری، محمد و نامی، محمدحسن (۱۳۸۸). *جغرافیای مرز با تأکید بر مرزهای ایران*. تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- (۴) بختیاری، لطفعلی؛ جزینی، علیرضا؛ داودی دهاقانی، ابراهیم و آقاخانی، جعفر (۱۴۰۱). الگوی راهبردی کشف علمی جرائم مواد مخدر. *امنیت ملی*، ۱۲ (۴۶)، ۶۷-۱۰۰.
- DOR: 20.1001.1.33292538.1401.12.46.3.8
- (۵) پولادی، حسن؛ کشاورزبان، محمد مهدی؛ خان محمدی، هادی و اصلی پور، حسین. (۱۳۹۵). الگوسازی عوامل تأمین‌کننده امنیت پایدار مرزی؛ مطالعه موردی: مرزهای شرقی ایران. *فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج*، ۱۹ (۷۲)، ۱۴۹-۱۲۵.
- (۶) ترابی، یوسف؛ منصوری شیخ‌جان، بهزاد؛ عباسلو، بختیار و نادری، محمد. (۱۳۹۸). ابعاد حقوقی عملیات تحت پوشش در جرم‌یابی جرائم مواد مخدر. *فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱۴ (۵۴)، ۱۱۳-۱۳۰.
- DOR: 20.1001.1.17359367.1398.14.54.6.6
- (۷) ذکی، یاشار؛ غلامی، جواد و یوسفی شاتوری، محمد. (۱۴۰۱). چرخه توسعه‌نیافتگی، قاچاق و تشدید امنیت مرزی در استان سیستان و بلوچستان. *فصلنامه علوم و فنون مرزی*، ۱۱ (۲)، ۱۱۷-۱۵۵.
- DOR: 20.1001.1.25384090.1401.11.2.6.0

- ۸) زرقاتی، سیدهدادی و رضوی نژاد، مرتضی. (۱۳۹۱). ژئوپلیتیک مواد مخدر و تأثیر آن بر امنیت مرز و مناطق مرزی شرقی (نمونه موردی: مرز خراسان رضوی با افغانستان). *پژوهشنامه جغرافیای انتظامی*، ۱(۱)، ۱-۲۷.
- ۹) عارفی مسکونی، محمد، نجفی توانا، علی و شاملو، باقر. (۱۳۹۸). تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. *فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام*، ۹(۳)، ۱۷۳-۱۵۵.
- URL: <http://priw.ir/article-1-1084-fa.html>
- ۱۰) غلامی، حسین؛ مؤذن زادگان، حسنعلی؛ دعاگویان، داوود و اسدی، داوود (۱۳۹۶). عوامل برون‌سازمانی مؤثر بر احتمال بروز خشونت پلیس در فرآیند دادرسی و راهکارهای پیشگیری از آن (مطالعه موردی کارکنان آگاهی، مواد مخدر و سرکلانتری‌های پنجم و نهم فاتح). *پژوهش حقوق کیفری*، ۶(۲۰)، ۳۵-۹.
- ۱۱) غنچی، علی. (۱۳۸۲). *فرهنگ آموزشی مبارزه با مواد مخدر*. تهران: انتشارات معاونت آموزش.
- ۱۲) غنچی، علی. (۱۳۹۱). *کلیات مواد مخدر*. تهران: معاونت آموزشی ناجا.
- ۱۳) قوام ملکی، حمیدرضا. (۱۳۸۹). *محدودیت‌ها و فرصت‌های توسعه اجتماعی-فرهنگی نواحی مرزی*. دفتر تحقیقات کاربردی نیروی انتظامی.
- ۱۴) کریمی، مجید؛ احمدوند، علی‌محمد؛ جزینی، علیرضا و حبیب زاده، اصحاب. (۱۴۰۰). راهبردهای جرم‌یابی جرائم سازمان‌یافته مواد مخدر. *فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱۶(۶۱)، ۳۰-۹.
- DORL.NET/DOR/20.1001.1.17359367.1400.16.1.1.9
- ۱۵) لریان، محسن (۱۳۹۶). بررسی قاچاق مواد مخدر از مرزهای هوایی استان گلستان و راه‌های پیشگیری از آن. *فصلنامه دانش انتظامی گلستان*، ۱(۱)، ۴۵-۹.
- ۱۶) مددی، محسن. (۱۳۹۴). تأثیر مشارکت مردمی بر امنیت در مناطق مرزی ایران و پاکستان (مطالعه موردی استان سیستان و بلوچستان). *مجله پژوهش‌نامه مطالعات مرزی*، ۳(۴)، ۱۵۷-۱۲۹.
- ۱۷) نوجوان، کمال. (۱۳۹۸). ایرادهای قانون مبارزه با مواد مخدر و تأثیر سو آن بر پیشگیری انتظامی از جرائم مواد مخدر. *فصلنامه مطالعات مبارزه با مواد مخدر*، ۱۱(۴۱)، ۱۲-۹۵.

DOR: 20.1001.1.25384090.1398.10.2.6.0

References

- 1) Afzali, R., Zaki, Y., & Tabatabaei, A. (2019). The Impact of Organizational Culture on the Job Performance of I. R. I. Border Guard Command Staff Considering the Mediating Role of Organizational Innovation. *Journal of Border Science and Technology*, 8(3), 23-46. [In Persian]. DOR:20.1001.1.25384090.1398.8. 4.2.9
- 2) Ahmadipour, Z., Heidari Mouslou, T., & Mirjalali, A. (2011). Expressing Factors Contributing to Insecurity in South-east of Iran. *Societal Security Studies*, 2(27), 13-44
- 3) Akhbari, m & Hassanami, m. (2010). *Border geography: with an emphasis on Iran's borders*. Tehran: Publications of the Geographical Organization of the Armed Forces [In Persian].
- 4) Arefimaskoni, M., Najafitavana, A., & Shamlo, B. (2019). The Impact of Drug Trafficking on the National Security of the Islamic Republic of Iran, *Quarterly Journal of Political Research in Islamic World*, 9 (3) :105-123 URL: <http://priw.ir/article-1-1084-fa.html>
- 5) Bakhtiari, L., Jazini, A., davoodi deaghani, E., & Aghakhani, J. (2023). Strategic model in scientific discovery of drug crimes. *National Security*, 12(46), 67-100 [In Persian]. Dor:20.1001.1.33292538.1401. 12.46.3.8
- 6) Brasher, J., & William Jones, J. (2010). *Risk Analysis and Management for Critical Asset Protection*. Wiley Handbook of Science and Technology for Homeland Security.
- 7) Buckle, P. (2000). New approaches to assessing vulnerability and resilience. *Australian Journal of Emergency Management*, 15 (2), pp 8 -14.

- 8) Carrera, S. (2019) The EU border management strategy fronten and the challenges of irregular immigration in the Canary Islands, *Center for European Policy Studies (CEPS), No.261/March*.
- 9) Ferrill, J., & Campion, K. (2021). *Border security: An ideological nexus*. Behind the Headlines.
- 10) Forbord N. & Gaon, D. (2005) *Igor for Sale: Women and Children*. Trafford publishing.
- 11) Ghavam Maleki, H. (2009). *Limits and opportunities of socio-cultural development of border areas*. Police Force Applied Research Office [In Persian].
- 12) Gholami, H., Moazenzadegan, H., Doagooyan, D., & Asadi, D. (2017). External factors influencing the risk of police violence in the judicial process and strategies for its prevention (Case Study knowledgeable staff, drugs and The chief stations fifth and ninth Tehran metropolitan). *Journal of Criminal Law Research*, 6(20), 1-216. [In Persian].
- 13) Ghonji, A. (2003). *The educational culture of combating drugs*. Tehran: Education Vice-Chancellor Publications [In Persian].
- 14) Ghonji, A. (2012). *General Narcotics*. Tehran: Naja Education Vice-Chancellor [In Persian].
- 15) Gravelle, T. B. (2018). Politics, time, space, and attitudes toward US–Mexico border security. *Political Geography*, 65, 107-116. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2018.05.012>
- 16) Hatamimezid, H., & Bahri, T. (2013). Evaluation of operation support management in the detection of narcotics by the NAJA police (special operations NAJA and FATEB). *Islamic Republic of Iran Police Force Publications*, 6(1), 25-33[In Persian].
- 17) Hersey, P. (2012). *Management of Organizational Behavior*. New Jersey, Prentice Hall.
- 18) Kamrani, M. (2004). *Human resources are diagnostic of Tehran's regional Electricity industry by focusing on improvement*. [M. S Thesis]. Tehran Research and Management Education Institute
- 19) Karimi, M., Ahmadvand, A. M., Jazini, A. R., & HabbibZadeh, A. (2021). Organized Drug Crime Criminology Strategies. *Intelligence and Criminal Research Journal*, 16(61), 9-30. [In Persian]. DORL.NET/DOR/20.1001.1.17359367.1400.16.1.1.9
- 20) Lorian, M. (2016). Investigating drug smuggling from the air borders of Golestan province and ways to prevent it. *Golestan Police Science Quarterly*, 8(1), 9-45. [In Persian].
- 21) Nojevan, K. (2018). Defects of the Anti-Narcotics Law and its adverse effect on the police prevention of drug crimes. *Journal of Anti-Narcotics Studies*, 11(4), 95-125. [In Persian]. Dor: 20.1001.1.25384090.1398. 10.2.6.0.
- 22) Puladi, H., keshvarzian, M., khanmohammadi, H., & aslipur, H. (2016). Modeling factors providing sustainable border security; Case study: Eastern borders of Iran. *Basij Strategic Studies*, 19(72), 125-149. [In Persian].
- 23) Torabi, Y., Mansouri Sheykhjan, B., Abaslo, B., & Naderi, M. (2019). Legal Aspects of Operations Covered in Drug Crime Detection. *Intelligence and Criminal Research Journal*, 14(54), 113-130[In Persian]. Dor:20.1001.1.17359367.1398.14.54.6.6
- 24) Vergouw, B., Nagel, H., Bondt, G., & Custers, B. (2016). Drone technology: Types, payloads, applications, frequency spectrum issues, and future developments. *The future of drone use: Opportunities and threats from ethical and legal perspectives*, 21-45. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-6265-132-6_2
- 25) Zaki, Y., Gholami, J., & Yousefi Shatouri, M. (2022). The Cycle of Underdevelopment, Smuggling and Border Security Escalation in Sistan and Baluchistan Province. *Journal of Border Science and Technology*, 11(2), 117-155[In Persian]. Dor:20.1001.1.25384090.1401. 11.2.6.0

- 26) Zarghani, S. H, & Razavinejad, M. (2017). Narcotics Geopolitics and Its Impact On Iran's Eastern Borders. *Journal of Police Geography*, 1(1), 1-27. [In Persian].